

V ponedeljek, dne 10. in 17. maja 1920

priređi

v veliki dvorani hotela „Union“

ob 8. uri zvečer

Orkestralno društvo „Glasbene Matice“

sinfonični koncert

pod vodstvom kons. profesorja g. Karola Jeraja.

Sodeluje gdč. MARIJA SCHWEIGER, pianistinja, gdč. VILMA DE THIERRY, operna pevka in orkester kraljevega Narodnega gledališča v Ljubljani (skupno z orkestralnim društvom nad 70 godbenikov).

SPORED :

1. a) *Jean Sibelius*: Romanca v c-duru za godalni orkester op. 42.
b) *L. M. Škerjanc*: Groteska za veliki orkester (prvič izvajana).
2. *P. J. Čajkovskij*: Šesta, tragična sinfonija (h-mol) „Pathétique“, op. 74.
 - I. Adagio in Allegro non troppo.
 - II. Allegro con grazia.
 - III. Allegro molto legato.
 - IV. Finale. Adagio lamentoso.

Odmor 10 minut.

3. a) *Robert Franz*: Jeseni, op. 17 št. 6.
b) *A. Dvořak*: Ciganska melodija op. 55 št. 4.
c) *R. Strauss*: „Zakaj ne smeli bi izdati?“, op. 19 št. 4.
4. *E. Grieg*: Klavirski koncert v a-molu op. 16 s spremljevanjem orkestra.
Allegro moderato - Adagio - Allegro marcato -
Quasi presto - Andante maestoso.

Cena 2 kroni.

Razlaga in besedilo h koncertnim skladbam.

Sibelius Jean, rojen 8. decembra 1865; njegov rojstni kraj je Tawastehus na Finskem. Študiral je v Helsingforsu najpreje pravo, potem pa glasbo pod M. Wegeliusom istotam in pri Alb. Beckerju v Berlinu, Goldmarku ter Rob. Fuchsu na Dunaju. Sibelius je znamenit skladatelj, ki je pomagal ustanoviti finsko narodno glasbo. Zložil je več sinfoničnih pesnitev in orkestralnih suit, violinski koncert v d-molu, godalni kvartet v d-molu, štiri sinfonije, dve serenadi za violino in orkester, nekaj moških zborov in pesni ter mnogo klavirskih skladb. Razven proizvajane skladbe je zložil za godalni orkester tudi še Canzonetto.

Šesta Čajkovskijeva sinfonija.

Šesta Čajkovskega sinfonija (op. 74) je njegova zadnja. Koncertno občinstvo je imelo priliko letos že slišati njegovo 5. sinfonijo (op. 64), ki jo je komponiral leta 1888. Šesto sinfonijo je dovršil kratko pred svojo smrtjo (umrl je 5. novembra 1893 na koleri). Po zunanjem se drži delo običajne oblike sinfonije; obsega 4 stavke, kojih zgradba je izvršena v obliki, ki se je po Beethovnu razvila v svetovni literaturi. Ne drži se izrecno določenega, odbranega ali po skladatelju objavljenega »programa«, ni torej »programna glasba«, temveč skladatelj ji je dal le v splošnem naslov »Pathétique«, ki se nanaša največ na prvi in četrti stavek. Ta dva stavka dovedeta predvsem po svoji vsebini in izrazu poslušalca do fantazije v tragičnem patosu; neke vrste »program« je sicer namignjen z besedo »Pathétique«, toda v tako nedoločeni obliki, da ni niti skladateljeva niti poslušalčeva fantazija direktno vezana na konkretna dejstva, na konkreten program. V drugem in tretjem stavku sinfonije vsebina ni vse-skozi tragična, temveč slika večkrat vesela razpoloženja. Tudi v prvem in četrtem stavku se nahajajo veselejše epizode, toda izid veselja, temeljna misel, je v teh dveh stavkih resnično velepatetična in sklepna misel tragična.

I. stavek:

Adagio in Allegro non troppo.

V silno revni, temni, žalobni barvi začenja uvod z »Napovedjo tragične usode!« Grozo vzbujajoč se vije motiv višje navzgor, nizzol stopajoči kromatični basi pa izražajo tragiko, usodno grozovitost. Kmalu stopi tragika prve misli v ozadje, po 18 taktih se prične Allegro non troppo, sicer z isto mislijo v zmanjšani obliki in še vedno turobno pobarvano, toda vendar precej jasneje (deljene viole in čeli). V tej živahnejši obliki prevzamejo misel flavte in klarineti, temotni značaj se izgublja, ni več izvor tragične usode, temveč »nagon junaka k vztrajnemu delu«. Sila, velja in moč nastopa polagoma trdnejše, violine pristopijo in napravijo kolorit jasnejši. Inštrumentacija je še rezervirana, še ni polna, kontrabasi nehajo in kovinska pihala še vedno molče, tako da se ponavljanje tonov na čelih in violah sliši kakor utripanje srca. Drugi tema prvega stavka

prinaša lepo, široko melodijo — »Sanje o sreči in ljubavna idila«. Pozneje preide izraz v ton romance, za njo pa polagoma nastopa v pozavnah in trobentah element energije in doslednosti v dejanjih. Melodija sreče in ljubavi v H-duru se proti koncu stopnjuje do »fortissimo«, pade pa zopet nazaj v »pianissimo« in preide v izraz lahne, poizgublajoče se žalobne koračnice.

II. stavek:

Allegro con grazia.

Namesto običajnega počasnega stavka si je skladatelj po vzoru Beethovnov 7. in 8. simfonije izbral lahen Allegro con grazia. Ta stavek je pisan v $\frac{3}{4}$ taktu, ki ga večkrat najdemo v slovanskih narodnih pesmih. Je vseskozi ljubek in poln čutne lepote; neki pisatelj piše o njem, da se mu take vrste glasba zdi podobna življenju in nehanju »maloruskih plemenitašev«, ki nam jih tako sijajno opisuje Gogol.

III. stavek:

Allegro molto vivace.

Je pravi Scherzo, v začetku v razposajenem značaju tarantele; inštrumentacija je zelo rafinirana. Začetek nežen. Vsebina stavka v začetku: junak veselo zaupa v svojo moč, pogumno je pripravljen iti na boj. Koračni motiv igra veliko vlogo; vedno bolj se razvija in kaže svojo energijo. Na koncu stavka se vzbudijo vse moči orkestra v koračnem motivu.

IV. stavek:

Finale. Adagio lamentoso.

Čuti, misli in resignacija smrtnoranjenega junaka na bojišču. Junak spozna svojo usodo, da si njegova življenska moč še zoperstavlja misli na smrt.

Posamezen dolgo doneč udarec na zamolklo donečem tamtamu v sredi stavka znači junakovo smrt in konec njegovega trpljenja. Junak konča v popolni resignaciji. Ko se smrtno ranjenemu bliža smrt, se spominja še solnčnih dni svojega življenja, melodija iz prvega stavka, »junakove sanje o sreči« se v spominu zopet vzbudi, najprvo trepetajoč, piano, potem pa vedno bolj strastno stopnjevajoč se do izbruha mrzlično razburjene fantazije. Toda — C-durov akord — fortissimo — mu pretrga te misli in ga prestavi v tragično realnost. — Generalna pavza! — Zopet se oglasi tožeči junakov začetni motiv v daljšem obsegu in se stopnjuje nad orgeljnimi tonom E in Fis do boja s strašnimi bolečinami pred smrtjo, crescendo do *fff* - fortissimo se hitro umiri — junak umre —, piano zadoni zvok tamtama. Veličastni akordi pozavn (piano in vedno bolj pojemajoč) naznanjajo, da je tostransko življenje ugasnilo.

Jesen.

(Wolfgang Müller — Pavel Karlin.)

Kdo vzel ti je cvetje, širno polje,
kam breze so dale svoj biserni kras? . . .
Prej dva sva hodila, zdaj sam sem jaz . . .
Joj, kakšna jesen je, ta žalostni čas!
Gorje, gorje!
Joj, kakšna jesen je, prežalostni čas!

Cvetele so pisane rože nekdanj,
vsul kmalu se je njih dehteči sijaj;
ves sam jih zdaj trgam in zapuščen,
šopek moj s solzami bo prepleten . . .
Gorje, gorje!
Šopek moj s solzami bo orošen . . .

Ves pust je ta svet, jaz ga več ne poznam;
joj, včasih sem bil bogat!
zdaj ves sem potr . . .
Prej dva sva hodila, zdaj hodim sam . . .
Kje je ljubav? kdaj prišla bo smrt?

Ciganska melodija.

Prevel P. Karlin.

Ko me stara majka
peti je učila,
večkrat ji je solza
lica orosila. —

Zdaj pa ko ciganke
sam učim že peti,
večkrat se na licih
grenka solza mi posveti. —

»Zakaj ne smeli bi izdati?«

(Graf v. Schack — Pavel Karlin.)

Zakaj ne smeli bi izdati
sladkosti, ki nam v srcu spi,
da vsa najgloblja čuvstva naša
ves svet izve, bi radi mi!

Še starodavni, krivi hrast,
ki več kot tisoč let živi
začne še enkrat bujno rasti,
v mladost krepko se prenovi . . .

Če srci dve sta se zvezali,
narava vsa se veseli,
vse lepše solnce se zrcali,
vse lepše pesem se glasi . . .

Cvetice vse lepo duhtijo,
vsem dva sta srečo vdahnila,
potoki dražestno šumijo,
tak krasno maj nikdar se ne smehlja . . .

Zakaj ne smeli bi izdati
sladkosti, ki nam v srcu spi,
vsak izmed vas sme zanjo znati,
zakaj bi srečo skrivali?

Grieg E. Hagerup je bil rojen 15. junija 1843 v Bergenu na Norveškem, kjer je umrl 4. septembra 1907. Njegov klavirski koncert v a-molu op. 16 spada po postanku v komponistovo mladeniško dobo. Napisal ga je leta 1868. Odlikuje se po svoji živahni svežosti in cvetoči, prekipevajoči izumljivosti, po romantični melodijoznosti in po svojem fantastičnem severnem koloritu. Do prvega uspeha je koncertu mnogo pripomoglo čarobno izvajanje svetovne pianistinje Terezije Carreno, kateri je po nekem koncertu v Leipzigu leta 1889. skladatelj sam; ki ni razsiral s hvalo, iskreno čestital, češ da je šele ona odkrila vse velike lepote tega koncerta. Od tedaj je koncert zaslovel po vsem svetu in spada med najlepše koncerte klavirske literature; le žal, da mojster Grieg svojega drugega koncerta (h-mol) ni dokončal.